

*TOSKÁNSKÉ
KOPCE*

NOVÝ ŽIVOT VE STARÉM KRAJI

FERENC MÁTÉ

ENO

MAXDORF

1 ~ TOSKÁNSKÉ SVĚTLO

Září 1987 ~ Toskánsko

Vykročili jsme z chladného stínu klenutého průchodu do teplého podzimního slunce. Bylo časně odpoledne a úzké, kamenné dlážděné uličky byly liduprázdné, obchody zavřené; Toskánsko obědvalo. Zavěšení do sebe jsme v tom podzimním světle pomalu kráčeli vzhůru, spokojeně zamlklí a ukolébání teplem a džbánkem červeného vína, které jsme předtím vypili k obědu, až k piazze, kde mozaikové průčelí katedrály zářilo jako milion drobných hvězdiček.

Až dosud jsme se na svých průzkumných výpravách, podnikaných v rámci přípravy mé nové knihy, jen třáslí zimou – ve švédském dešti, finském chladu a britském sychravu – a tohle bylo po více než měsíci poprvé, kdy nám bylo teplo. Chvilí jsme zírali na mozaiku a pak, oslněni jejím třpytem a zmoženi vínem, jsme zašli do přilehlého parčíku, usedli

na nízkou kamennou zídku a stejně jako snílkové po staletí před námi shlíželi do venkovské krajiny pod sebou.

Zvlněné moře kopců, jejichž svahy byly pokryty lásyplně opečovávanými vinicemi, olivovými háji, sady a poli podivně nepravidelných tvarů, se táhlo až k obzoru: tu čerstvě zorané políčko, tam trocha kukuřice, kousek louky, nějaké lesy, kus pastviny; to vše v nejrůznějších velikostech a zcela otevřené, bez jakýchkoli ohrad či plotů. Pole byla zpravidla vymezena zákrutem potoka, ohbím kopce či okrajem prolákliny a ohraničena topoly nebo příkopy, popřípadě vůbec nijak. Na vyvýšených místech stály natěsnané na sebe staré kamenné domy, obklopené cypřiši, ovocnými stromy a zeleninovými zahradami. Z lesa na hřebeni vykukoval klášter s čtverhrannou věží a za ním byla vidět skupinka domů, stojících osamoceně na vrcholku kopce. Všechno bylo malé – právě tak člověku na míru. A nad tím vším se rozprostíralo vlídné toskánské světlo, ticho a klid.

Candace byla v duchu někde daleko, pohled upřený k horizontu, kaštanové vlasy jí v zapadajícím slunci tlumeně zářily. Vzduch houstl světlem. Seděli jsme a dívali se.

Po chvíli jsem navrhl, že bychom se mohli zase jednou přestěhovat.

Candace se ani nepohnula. „Víš,“ řekla konečně s pohledem stále upřeným k obzoru, „mě už to neustálé stěhování začíná unavovat. Už se takhle ‚stěhujeme‘ patnáct let. Hausbót, plachetnice, horská bouda, ta garáž v Laguna Beach, půda v Paříži, kumbál v New Yorku, tamto na Bahamách – jakže se to vlastně jmenovalo, ta věc s osmi stěnami?“

Vzduch rozechvělo vyzvánění klášterních zvonů, zvučné a pomalé, vznášelo se nad tichými kopci jako melancholický závoj.

„Někoho pohřbívají,“ řekla Candace tiše a tvářila se přitom, jako by jí umřel někdo známý. Když zvony utichly a jejich ozvěna dozněla, svět už jen uctivě mlčel. Slunce zašlo za oblačný pás a vzduch jiskřil světlem. Vzápětí se dole pod městem začaly ozývat ostré údery – kdosi štípal dříví na podpal – a téměř současně k nám dolehl ženský hlas, hlas zvyklý křičet: „*Mario! Non troppo grosso! Per la Madonna!*“

Zasmál jsem se. „Co to říkala?“ zeptal jsem se Candace.

„Říkala, že už má toho stěhování až po krk a že jestli se má znova stěhovat, postěhuje se sama a ty zůstaneš opuštěný jako velbloudí trus na poušti.“

Mario opět sekal, beze spěchu, rytmicky. Třísky byly zřejmě „*non troppo grosso*“, protože mu nikdo nespílal. Mario byl zvyklý poslouchat.

„Chci se usadit,“ pokračovala Candace. „Domeček, pár ovocných stromů, zeleninová zahrádka.“

„To nezní špatně,“ řekl jsem. „Kde?“

„Kdekoli.“ Trochu přitom zvýšila hlas a ten se chvíli vracel ozvěnou od kostelních zdí. Stařík v nízkém klobouku s krepou, který bloumal po parčíku, se otočil a pozoroval nás, jako kdyby náš rozhovor poslouchal. Pohlédl jsem na všechny ty kopce, teplo, vlídnost. „Co třeba tady?“ zeptal jsem se a ukázal rukou do údolí pod námi.

„Tady?“

„Tady bys měla spousty místa na zeleninu. Mohli bychom si najít nějakou starou usedlost a dát si ji do pořádku. K tomu kousek půdy, pár stromů, pár řádků vinice, vinný sklípek. Vyráběli bychom si vlastní víno. Staré dřevěné sudy, nasáklé tou vůní, holubi přelétávající těsně nad hlavou. Kohout na hromadě hnoje. Olivovníky. Umíš si představit, že bychom si lisovali svůj vlastní olivový olej a polévali si jím tlusté krajíce chleba, opečené na ohni a potřené tunou česneku?“

„Tys dočista zešílel,“ zasmála se.

„No dobrá, tak jen trochou česneku.“

„Myslela jsem tu tvoji touhu usadit se tady.“

„Proč ne? Tenhle kraj je nádherný, jídlo vynikající; lidi jsou tu báječní a umění ještě lepší. Koncerty v kostelích a na hradech. Já budu psát, ty malovat. I to počasí je ideální. Co by nám tu chybělo? Můžeme si pořídit nějakou menší usedlost třeba zrovna támhle.“ A ukázal jsem přes Mariovu hlavu na nevelkou usedlost, u jejíchž rozpadajících se zdí se ve stínu popásalo stádečko čehosi bílého.

„Usedlost. Vždyť o farmaření nemáš ani potuchy.“

„Můžu se to naučit.“

„A neumíš ani slovo italsky!“

„Zapíšu se do kurzu.“

Usmála se. „Vždyť ani nevíš, kde teď jsi.“

„Někoho se zeptám.“

Mlčky na mě zírala. Stejně tak stařík, v jehož tváři se zračilo vzrušené očekávání. Candaciny oči zjihly. „Jsi fajn chlap,“ řekla tónem ošetřovatele pokoušejícího se uklidnit duševně nemocného pacienta. „Ale ty a realita, to spolu prostě nejde dohromady,“

zavrtěla hlavou. Staříka to podle všeho uspokojilo. Urovnal si klobouk na hlavě a odešel. Kladky zvonů ve věži nad námi zarachotily, čepy zavrzaly a z věže se s mohutným zasvištěním vyhoupl ohromný starý zvon. Pak se zhoupl ještě víc, pročísl vzduch ještě hlasitěji a vzápětí se ozvalo ohlušující „bim“ a hned poté „bam“, dunivé a burácející, až se vzduch i země otřásaly. Do kostela se dobelhal drobný kněz s velkýma rukama a chvíli po něm dorazilo postupně několik starších žen.

Candace se zvedla. Zdála se být hluboce zamyšlená. „Víš,“ řekla, „pár věcí mi nahání ještě větší hrůzu než stěhování do cizí země.“

„Vážně? Co třeba?“ pookřál jsem.

2 - U MADONY DOLEVA

Následující rok jsme strávili obklopeni zdi New Yorku, kde Candace pracovala dlouho do noci, aby svá studia výtvarného umění završila magisterským titulem, zatímco já dokončil knihu o plachetnicích a mořil se s románem pojednávajícím o nešťastném námořníkovi, který pátrá po své mrtvé ženě. Titul byl v kapse a hotový byl i román. Ten byl pečlivě uložen na dno dřevěné truhly, aby zde – jak jsem doufal – časem dozrál, podobně jako víno, a o pár let později byl vytažen s plnou a komplexní chutí.

Tak či onak, rok uplynul.

Většina duševně vyrovnaných jedinců, obdařená takovým časovým odstupem, by bývala ze svého fantazírování o životě v Toskánsku vystřízlivěla, našla by si práci a předplatila posilovnu a kabelovou televizi. Já ovšem nikoli. Já jsem spřádal plány. Odhodlaný najít místo, které bych si mohl na měsíc pronajmout a podnikat z něho výpravy za účelem nalezení toskánské usedlos-

ti svých snů, jsem postupně obvolával: italský úřad pro cestovní ruch, italské cestovní kanceláře, Americkou univerzitu v Toskánsku, řád benediktinů poblíž Florencie, rohový obchůdek s pizzou, jehož majitel byl sice Korejec, ale na pokladně měl přilepené pohlednice ze Sieny, a dokonce i místní italský Golden Age Club, kde se posléze všichni ukázali být nahluchlí. Bezvýsledně. Nikdo nic nevěděl. Nebo věděl, ale neřekl. Nebo řekl, ale italsky, a já nerozuměl ani slovo. Nakonec jsem kontakt získal díky jednomu náhodnému setkání – ve veřejné prádelně.

Předběžné plánování pro mě bylo novinkou. Obvykle jsem improvizoval – ne snad že bych byl takový dobrodruh, prostě jsem byl líný. Někdy se to vyplatí. Před patnácti lety jsme se s Candace se sedmi dolary na den toulali po Střední Americe v obytném Volkswagenu a podařilo se nám „objevit“ ruiny mayského města Tikal, o jehož celosvětové proslulosti jsme do té doby zřejmě jako jediní ještě neslyšeli. Hluboko v guatemalské džungli jsme tehdy prchali uprostřed bouře, kdy se zadek auta smýkal ze strany na stranu, zabořený až po nápravu v bahně, před plachtou krytým nákladákem, naloženým buď bandou hrdlořezů s vražednými choutkami, nebo melouny. Ztratím-li se kdesi v džungli uprostřed revoluce, není mou prioritou zastavovat, abych zjišťoval obsah podezřelých nákladáků.

Když jsme nákladák konečně setřásli, poté co v lijáku uvízl bokem ve svahu – Bůh vám žehnej, pane Volkswagene, ať jste kdokoli – zeptala se Candace: „Co je to za velké hrboly támhle v džungli před námi?“ Moje první myšlenka byla: „Nepřítel!“ jenže ty hrboly byly obrovské a nehybné, porostlé

džunglí a nahoře zašpičatělé – asi jako když pod prostěradlem vytrčíte špičky nohou nahoru – až na to, že jich byly desítky a velikostí připomínaly vysoké, strmé pyramidy, jimiž se k našemu němému úžasu skutečně ukázaly být.

Jedna věc je ovšem improvizace v obytném voze – můžete se prostě kodrcat dál, dokud nenajdete místo, které se vám líbí. Ale nemůžete jen tak přistát v Toskánsku a zvolat: „Nemáte tu někdo něco k pronajmutí?“ A tak jsem prováděl předběžné přípravy. A ono se to vyplatilo.

~

Podzimní slunce stálo již na obloze nízko, když jsme se proplétali mezi toskánskými kopci. Naše Matra, malý sporták, který jsme koupili, když jsme před lety žili v Paříži, se mazlíla se zatáčkami okolo teras se sukovitými olivovníky a vinic, jejichž listy plály v tom žhnoucím světle žlutými a červenými odstíny. Středověké zdi a věže Monte San Savina zmizely dole pod námi a my šplhali stále výš a výš, dokud révu nevystřídaly pinie; míjeli jsme samoty sestávající zpravidla z několika polorozpadlých kamenných domů a staříčkových olivových hájů, až jsme dojeli do *borgo* Palazzuolo, vesničky o šesti domech, kde Candace vykřikla: „Tady odboč!“

Strhl jsem nebohou Matru na úzkou silničku mezi nachýleným kostelíkem, svlékajícím staleté vrstvy štukové omítky, a podlouhlým kamenným chlívem s velkou kapličkou Madony. Projeli jsme alejí cypřišů patřících ke hřbitovu, kde na každém hrobě poblikával věčný plamen elektrické svíčky, a okolo nahrubo stlučené dřevěné cedule, na níž bylo ručně

napsáno „*Podere Bastardino*“ – zřejmě jméno domu. Vzápětí Candace vydala poslední pokyn: „U Madony doleva!“ což vzhledem k plejádě Madon, které do sebe v toskánské krajině takřka štouchají lokty, je něco podobného jako křiknout na námořníka: „Na vlně doleva.“ Tahle Madona – požehnán buď její dobrosrdečný výraz – však skutečně stála v místě, kde se silnice rozdvojovala. Vpravo prudce klesala rozblácená vozová cesta kamsi do soumraku a vlevo stoupala kamenitá stezka vzhůru k červenému slunečnímu kotouči.

Začínal jsem být nervózní. Měl jsem za sebou celodenní jízdu z Chambéry na úpatí francouzských Alp – kromě úseku z Turína do Pisy většinou po klikatých vedlejších silnicích – a byl jsem utahaný jako pes. Po chvíli se cesta vnořila do vysokého dubového lesa, větve dubů se nad námi zavřely a já ve slunečním světle na konci tunelu spatřil – byl jsem si tím naprosto jist – ohyzdné hlavy dvou mytických oblud, které se vrhaly přímo na nás. Prudce jsem zabrzdil. Čumák Matry poklesl a narazil do kamenité cesty. Obludy se prohnaly okolo nás, zahruly do lesa a v patách jim kráčel démonický přízrak – drobná hlavička s rozevlátými vlasy a pod ní dlouhá tyčka s rukama a nohama.

„Pastorála. Výjev ze života pastevců z osmnáctého století,“ pravila Candace zasněně. „Prastaré duby, podzimní listí, ve stínu pár vepřů, pasačka orámovaná zapadajícím sluncem.“

Otevřel jsem unavené oči. Měla samozřejmě pravdu. „Zatracená prasata,“ zaúpěl jsem. „Co tu k čertu dělají?“

„Žerou žaludy, budoucí zemědělče,“ odvětila Candace. „Nebo sis myslel, že prasata se rodí na polystyrenových táccích

rovnou jako vepřové kotlety?“ A už stahovala okénko a přátelsky klábosila se stařenou tak vyzáblou, že ve vzpřímené poloze ji nejspíš držela jen její tuhá pergamenová kůže.

„Dvě stě metrů odtud po levé straně,“ obrátila se ke mně konečně Candace. „Nemám radši řídit?“

Jel jsem dál. Candace si mezitím spěšně přičísala vlasy a upravovala svůj zevnějšek pro setkání s distingovanými majiteli naší pronajaté vily, kteří – jak nám bylo řečeno – měli čekat v zahradě, aby nás s otevřenou náručí uvítali.

Samozřejmě že nečekali.

Dům byl zamčený a okenice zabeďněné. Slunce zapadalo. Začínalo se ochlazovat. Les okolo nás potemněl. Dost mizerný začátek. Již jsem v duchu uvažoval o zanechání zdvořilého vzkazu, kam že si mohou ten svůj polorozpadlý starý dům strčit, když tu s posledním záchvěvem denního světla vyšla zpoza rohu stará pasačka vepřů a položila nám jakousi otázku, na niž Candace odpověděla: „*Non c'è nessuno.*“ Nikdo tu není. Stařena opět cosi řekla a ukázala na velkou keramickou vázu se šalvějí; Candace k váze přistoupila, naklonila ji a do posledního záblesku dne vytáhla naši spásu – klíč.

Ocitli jsme se uvnitř vzorně uklizeného kamenného domu, vybaveného starým dřevěným nábytkem, kuchyňským stolem vyleštěným od dlouhého používání a krbem tak velkým, že by se v něm dala rožnit koza, a mně se z výhledu na žhnoucí slunce za kopci zahalenými do mlžného oparu zatajil dech.

„Co jsem ti říkal,“ vydechl jsem. „Hotový ráj.“

Byli jsme v euforii. Běhali jsme po domě jako šílení a poté vyndali z auta pohotovostní láhev francouzského vína – teplého, ale komu to vadilo – a pohotovostní kus sýra brie a chleba, které jsme měli vždy pro podobné příležitosti schované. Posadili jsme se obkročmo na kamennou zídku terasy, právě když slunce zapadlo za obzor, obloha se rozhořela a obrovské světelné paprsky šlehalý napříč oblohou. Pili jsme, podávali si navzájem láhev a svět okolo nás začal hýřit barvami. Olivovníky zářily temným stříbrem, muškáty zrudly, ze starobylých zdí a ošlapaných cihlových cestiček prýštily staleté barevné odstíny. Vzduch byl prostoupen vůní lesa, šalvěže, levandule, rozmarýnu, podzimní hlíny a sluncem prohřátého kamene. Jedli jsme a přihýbali si vína, trochu se opili a objímali se, dokud se nesetmělo. „*Trattoria* bude zavírat,“ řekl jsem. „Asi bychom se měli jít někam najíst.“

„A napít,“ řekla Candace. Bůh žehnej Irům.

~

Osprchovali jsme se, vysušili si vlasy u ohně a vyšli ven do podzimní noci. Nad hlavami nám poblikávala obrovská hvězdná kupole. Temný les byl plný života: kdeco kolem šeletilo, žáby skřehotaly a cosi se pohybovalo v křoví a vydávalo tiché ostré štěkavé zvuky. Křivolakou cestou jsme scházeli zpátky dolů, skrz teď již potmělou hradbu stromů, kde naše čelové svítilny vrhaly do všech stran hrozivé stíny, a okolo skupinky domů s teple zářícími okny. U posledního z nich hořel oheň, vůně kurníků se mísila s kouřem a nějaký starý pán rozhrabával vidlemi uhlíky, až oblaky jisker vzlétaly vzhůru ke hvězdám.

Zhruba o míli níže se v osamělém domě u cesty nacházela Trattoria del Cacciatore. Uvnitř se svítilo a kouř se linul z komína do polí. Vešli jsme přes *pergolu* dovnitř. Za nevelkým barem seděla stará paní a cosi šila; kolem byly vidět hromady koření, mýdel a zeleniny. Přivítala nás tichým „*buona sera*“ a rukou nám pokynula, abychom šli dál do větší místnosti vpředu. Byla to čistá, bíle omítnutá světnice s dřevěnými trámy a podlahou z terakotových dlaždic. Pár stolů bylo prostře- no čistě bílými ubrusy a za klenutým průchodem sálaly ve vysokánském krbu žhavé uhlíky ohně živého dřevem. Malá, zhruba tříletá holčička, která si tam hrála s panenkou, zvolala: „*Mamma, mamma, c'è gente.*“ To byla nepochybně významná zpráva, protože ač již bylo hodně po osmé, byli jsme tu – patrně za celý den – jediní *gente*. Pak vešla mamma, nesmělá, asi třicetiletá žena, cosi řekla a ukázala na stůl u ohně. Posadili jsme se. Na stole stála láhev červeného vína bez etikety. Oheň tlumeně zářil. Holčička posadila panenku na židli mezi nás a začala k ní něžně promlouvat, přičemž se dívala střídavě tu na jednoho, tu na druhého z nás, a pak znovu na panenku, jíž cosi oznamovala a nařizovala a v jednu chvíli jí dokonce hrozila prstíkem, aby se chovala způsobně. Candace ji oslovila a ona s nanejvýš vážným výrazem ve tváři odpověděla, poté cosi zašeptala své panence a odešla. Vytáhl jsem zátku a nalil nám víno. Candace zvedla svou sklenku. „Vítej doma,“ řekla.

-

Jídlo bylo stejně prosté jako celý podnik. Předkrm tvořily *crostini* – na ohni opečené chlebičky – potřené buď ku-

řecími játry, nebo dušenými houbami. Následovaly samozřejmě těstoviny. Oba jsme si dali *pici* – domácí ručně válené, a tudíž nestejně silné špagety: Candace s omáčkou z divočáka a já s omáčkou ze směsi lesních hub. Jedli jsme pomalu, vychutnávali si každé sousto a vzhlédli jen v okamžiku, kdy se mamma přišla zeptat, zda jsou omáčky dobré. Candace jí jídlo pochválila a omlouvala se, že jíme tak pomalu. Na ženině tváři se rozlil široký úsměv: „*Piano, piano, con calma,*“ řekla. Pomalu, pomalu, nespěchejte. Pak přišlo maso: pro Candace pečený bažant s pergamenovou hnědozlatou kůžičkou a pro mě dušené kančí, marinované v červeném víně a jalovčinkách, které chutnalo jako rajská mana, talíř bílých toskánských fazolí máčených v olivovém oleji a drceném česneku a salát. A my vyprazdňovali jednu skleničku za druhou a připíjeli holčičce, její mammě, Toskánsku, divočákovi, fazolím a opečeným chlebíčkům.

Jedli jsme *con calma* a pili s gustem a holčička i její panenka nám už dávno řekly dobrou noc a byly *nonnou* – babičkou za barem – odvedeny nahoru; poté se nahoru odebrala i mamma, aby jim popřála dobrou noc, a my malátněli žárem ohně a vínem; a díky bohu se nonna vrátila a přinesla nám dvě espressa, aby nás probrala, načež si to rychle rozmyslela a přinesla dvě skleničky *grappy*, aby nás znovu unavila.

Když jsme odcházeli, přišly nám obě popřát dobrou noc – potřásaly nám rukou a usmívaly se, jako bychom se znali už léta. Pak jsme vyšli ven do stříbrné záplavy měsíčního světla.

Zhluboka jsme vdechovali noční vzduch, absolutně šťastní. A nebylo to jen tím jídlem a vínem, ale také tou rodinou.

Bylo v tom cosi povzbudivého, vidět ty tři generace pospolu – doma. Připadali jsme si tam jako na večeři u známých. A celé to místo bylo tak skromné a neokázalé, že vám bylo jasné, že tady nejsou důležité žádné podlahy ani stěny, nýbrž lidé, jimž skýtaly přístřeší. Uklidňující byla rovněž skutečnost, že veškerá zelenina zřejmě pocházela z jejich zahrady, víno z malé vinice na druhé straně silnice a že divočáka i bažanta ulovil dědeček. Povíдали jsme si o tom, zatímco jsme pomalu kráčeli měsíční nocí, až Candace řekla: „Vypili jsme všechno to víno jen proto, abychom tu debatovali o společenských vědách?“ Spěchali jsme domů.

Povlečené postele byly chladné a bílé a měsíc, který svítil oknem dovnitř, vrhal na stěny stíny větví, klátících se ve větru.

3 ~ TŘI STA MILIONŮ!?

Příštího rána jsme vyskočili z postele, abychom otevřeli okennice a rozhlédli se po okolním světě. Okenní parapet byl již teplý od slunce. V údolích se válely cáry bílé mlhy a horská městečka v dáli v časném ranním světle zářila. Listy velkých dubů se lehce třepotaly ve větru a kdesi v lese náš anděl Klíčník volal na své svěřence: „Híí, híí.“ Ptáci byli všude. Pěnkavy vyzobávaly semínka ze spadlých borových šišek, sojky klovaly díry do zralých jablek a nad hřebenem kopce, v místech, kde byl slyšet traktor, kroužil sokol a čekal na myši, vyorávané z děr. Così se pohybovalo v lese u domu. O chvíli později do slunečného světla vstrčil hlavu starší muž, téměř stejně vyzábělý jako anděl Klíčník, a když se naše oči setkaly, obličej s vystouplými lícními kostmi se mu rozzářil chlapeckým úsměvem. Vyprostil se z křoví, trhnutím za sebou vytáhl proutěný košík, zvedl ho směrem k nám a stále ještě rozesmátý zavolal: „*Funghi!*“

Candacina tvář zbledla, dokonce i její pihy. Skoro zachrptěla: „*Porcini*.“ A byla pryč. Poskakovala po místnosti, jak se snažila natáhnout si džíny, přes nahá ramena si přehodila koženou bundu a už se s dusotem řítila dolů po schodech a ven do slunce. Po chvíli živé konverzace, při níž se oba skláněli nad košíkem jako čarodějnice nad kotlem a tu a tam z něj něco vyndali a obdivovali, se Candace otočila a ukázala mi dvě velké baňaté věci s tmavou sametovou pokožkou, které byly věrnými replikami hub, jaké jsem vídal v pohádkových knížkách. „Dneska večer si pochutnáme,“ sdělovala mi šťastně. Nato muž pronesl několik souvislých nesrozumitelných slov, na něž jsem já odpověděl – a vyčerpal přitom většinu své italské slovní zásoby: „*Stupendo. Grazie*.“ Pak se muž otočil, prodral se zpátky do lesa a zmizel.

„Pojď si čuchnout, jak voní!“ ozvalo se zdola. Šel jsem. Candace stála v kuchyni a houby držela vysoko jako svatý grál. Kuchyň byla plná štiplavé, nasládle vlhké vůně. „Uděláme si je večer na grilu,“ rozhodla vítězně.

Posnídali jsme na sluncem zalité terase. Neviditelní majitelé domu nám tu nechali nouzové zásoby cukru a kávy, takže jsme si připravili nějaká cappuccina, snědli zbylou bagetu a sýr a k tomu pár jablek, která jsme si natrhali ze stromu pod domem. Slunce už mezitím vystoupalo do značné výše. Byl čas vyrazit za dobrodružstvím. Candace musela ještě namalovat dva obrazy pro nějakou výstavu, ale já měl volno. Volno na to, abych nám šel najít dům v Toskánsku.

Než jsem odešel, pomohl jsem Candace zařídit se v nepoužívaném zahradním altánu. Přestěhovali jsme nějaký nábytek, sestrojili z prken malířský stojan a natáhli dvě plátna na rámy, které si přivezla rozebrané z New Yorku. Pak Candace prohlásila: „Je to tu cítit zatuchlinou,“ a šla otevřít francouzské okno a okenice.

Nastalo peklo. Během okamžiku se tichý zahradní altán proměnil ve scénu z filmu *Hmyz*, který měl natočit, ale nenatočil Alfréd Hitchcock. Na dlaň široký prostor mezi okenním sklem a okenicemi byl útočištěm veškeré odporné a husí kůži nahánějící havěti, která se teď, když byl její úkryt zničen, hemžila a rozbíhala, poletovala a bzučela, šplhala a skákala všude okolo a nic nedbala na dosavadní mírumilovnost našich nebohých mizerných životů. Byl jich plný vzduch, byla jich plná podlaha – vosy, mouchy, mravenci, stonožky, kněžice, sametky, můry a jiní poletující tvorové zatemnili zem i oblohu.

Vyrazili jsme do protiútoků. Já se smetákem, Candace s péřovou prachovkou. Rozháněli jsme se, bili kolem sebe hlava nehlava a pokoušeli se je vytlačit ke dveřím; větší část se jich ovšem ve dveřích obracela a vracela se dovnitř.

Stáli jsme tam zalití potem, po kotníky ve zmasakrovaném hmyzu. Exterminátoři. Candace vyšla ven na prosluněný trávník a odplivla si. Vytřepala několik mrtvých brouků z vlasů a znovu si odplivla. Vyklepala si košili a s pohledem upřeným na pár dalších mrtvolek, které z ní vypadly, řekla sladce: „Přesně jak jsi sliboval, miláčku. Hotový ráj.“

Vydal jsem se autem do města. Vinice zářily barvami, ale byly tiché. V olivových hájích byli vidět muži s dřevěnými

žebříky a složenými sítěmi – chystali se na česání oliv. Po obloze plul černý mrak; pole však stále ještě zalévaly sluneční paprsky prosvítající okolo jeho okraje. Zaparkoval jsem před středověkými hradbami a po hrbolaté kamenné dlažbě vešel do města vysokou klenutou městskou branou, jejíž obří vrata byla opatřena železnými hroty a dřevo bylo prastaré, rozpraskané a šedivé. Úder hromu zaburácel ulicemi a začalo pršet; rozevřel jsem deštník. Déšť skrápěl a ohlazoval kameny a majitelé obchodů prchali ze svých stanovišť u dveří, kde dosud postávali, opírali se a klábosili navzájem i s kolemjdoucími, aby se schovali do svých obchodů, sklíčeně postávali za sklem, po němž stékal déšť, a nadávali na mlčenlivý exil, do něhož je uvrhl.

Málokterý obchod měl vývěsní štít – co kdo prodává, bylo vidět skrz výlohu, tak proč se namáhat; navíc v tomhle malém městečku každý věděl přesně kam pro co zajít. Procházel jsem tudíž pozorně okolo a vyhodnocoval obsah jednotlivých výloh, neboť naším kalifornským zprostředkovatelem mi bylo doporučeno, abych vyhledal tu s několika ošuntělými starožitnostmi a nápisem *Assicurazione* – Pojištění – na dveřích, kde jistý signor Neri ve skutečnosti prodává domy. A také prasata a krávy, je-li o to svými sousedy požádán. A v případě potřeby vám zařídí i pohřeb na místním hřbitově.

Našel jsem ji. Stál jsem tam v dešti a zíral do výlohy, v níž byla mezi zašlým zrcadlem a stoličkou na dojení zastřešena stará olejomalba. Byl to obraz nějakého smutného světce, hloubajícího nad lebkou. Uvnitř klenuté místnosti obchodu pak byl za notně použitým stolem vidět signor Neri, zahalený

v cigaretovém kouři. Zrovna někomu telefonoval a mával přitom okolo sebe rukou, jako by sám sebe dirigoval. Ztuhl jsem. Nedokázal jsem najít odvahu, abych vešel dovnitř. Sklonil jsem deštník, aby mi nebylo vidět do tváře, a pokračoval v tom dešti dál. Neměl jsem nejmenší problém se čtyřmi z Neriho profesí, ale z té páté mi rozhodně trochu běhal mráz po zádech. Uvědomuji si, že ve čtyřiceti by člověk již měl mít jisté povědomí o různých fázích života a měl by být smířený se skutečností, že mládí už má za sebou a že všechno jednou skončí. Ale vejít dovnitř a stanout tváří v tvář člověku, který bude takříkajíc zatloukat víko mé rakve, to se na mě nezlobte, na to jsem potřeboval ještě trochu času. Potřeboval jsem ještě trochu času, abych se vyrovnal s nevyhnutelným – že jednoho poměrně brzkého dne, snad ne hned zítra, ale s každým dnem dříve a dříve, přijde ta osudná chvíle, kdy to nekonečné toulání – tak plné každodenních zázraků – skončí a já budu nucen s neodvolatelnou definitivností koupit dům a usadit se.

Děšť ustal. Majitelé obchodů se vrhali zpět na ulici, aby ještě dříve, než se nohou dotkli dlažby, navázali na své přerušené rozhovory. Lidé se zvolna vynořovali ze vchodů svých domů a kavárniček. Zavřel jsem deštník. Došel jsem až k vnějšímu opevnění města – přede mnou se tyčila zeď. Dál už jsem nemohl. Otočil jsem se zpátky. Kromě toho, na to setkání jsem se přece předem připravil: naučil jsem se všechna slovíčka a slovní obraty, které jsem pro tuto příležitost považoval za nezbytné: *rudere* – ruina, *casa colonica* – staré venkovské sídlo, *muri* – zdi, *tetto* – střecha, *trave* – trámy, *pavimento* – podlahy, *inedificabile* – nevhodný k zástavbě, jakož i některá

životně důležitá slova jako *sì, no* – a samozřejmě *quanto costa*. Vyvážil jsem tedy v ruce sbalený deštník a vyrazil odhodlaně zpět, mumlaje si potichu pro sebe *trave, muri, rudere a casa*.

Ulice byla nyní plná lidí, mezi nimiž převažovaly ženy, nechybělo ovšem ani pár mužů důchodového věku. Ženy byly obtěžkány taškami z ranního nákupu – čerstvé pečivo od pekaře, maso od řezníka, ovoce a zelenina od zelináře – zatímco muži těžce pracovali, vyjadřující nesouhlas s obsahem svých ranních novin. Nad našimi hlavami se začala otevírat okna a ven se linula vůně pobublávajících omáček a čerstvého pečení; tu a tam se nějaká hlava vyklonila ven, aby se zapojila do hovoru dole na ulici. Kráčel jsem neochvějně vpřed.

Ve vši skromnosti jsem byl potěšen tím, jak dobře mi jde italština. Dokonce jsem se odvážil říci: „*Buongiorno, che bella giornata*,“ úplně cizímu člověku. Nebylo pochyb, že na signora Neriho jsem byl připraven. Znal jsem slovíčka a fráze – co fráze, celé odstavce. Dám mu najevo hned od začátku, že nejedná s žádným ňoumou. *Buongiorno. Che bella giornata. Mi chiamo Ferenc Máté, sono uno scrittore da New York, cerco una bella casa colonica* a tak dále.

Ze své paměti jsem již úplně vymazal potupu z loňského léta. Když jsme přejížděli do Německa, Candace navrhla, že se naučíme nějaké základní fráze. Zrudl jsem rozhořčením. *Já že se mám učit německy?! Copak jsem neutekl z Maďarska do Rakouska? Nechodil tam do školy? Nemluvil německy jako rodilý Němec?* Candace vlídně podotkla, že od té doby uplynulo již třicet let, ovšem já byl příliš dotčený na to, abych ji poslouchal. Takže jsem vrazil do bavorské hospůdky, sebe-

vědomě se rozkročil před půvabnou frau, usmál se a nenuceně zahájil svou obvyklou přátelskou rozmluvu bodrým „*Guten abend*.“ Obvykle pak plynule přešel ke komplimentům týkajících se okolní krajiny, města, místního jídla a vína. Takže jsem ležérně a sebejistě spustil: „*Guten abend*“ – a pak, bez jakéhokoli varování, jsem úplně ohluchl. Jinak si to neumím vysvětlit. Vůbec nic jsem totiž neslyšel. Neslyšel jsem jediné slovo o schnapps nebo liebfraumilch, ani o Bavorských Alpách, ani jediné slovo z těch vzletných frází, které jsem nepochybně pronášel. Jen ticho.

To byl ovšem jiný rok a jiná země. Tentokrát jsem *měl* natrénováno. Vše mu jsem perfektně rozuměl, každému slovu, každému slovnímu obratu, každé jemné nuanci či různé intonaci, dokonce i troše toho italského mávání rukama. Byl jsem připraven.

Rozrazil jsem dveře obchodu, napochodoval před signora Neriho, který mezitím již dotelefonoval, povzbudivě jsem se na něj usmál, abych ho uklidnil, a začal: „*Buongiorno. Mi chiamo Ferenc Máté. Sono uno scrittore da New York, stiamo cercando una casa colonica.*“ A v tomto duchu jsem pokračoval dál, aniž bych ho pustil ke slovu. Bylo to naprosto plynulé. Ústa i mozek mi fungovaly automaticky, můj témbur byl melodický, dokonce i rukama jsem trochu mával. Bezchybný výkon. Signor Neri poslouchal a ve tváři se mu zračilo cosi, co jsem považoval za uznání. Občas pokývl hlavou nebo připojil: „*Ho capito*“, a když jsem se odvážil použít dlouhá slova, například „*preferibilmente*“, zdál se být dokonce dojatý obdivem. Pak jsem domluvil. Dokázal jsem to. Zvítězil jsem nad italštinou.

Toskánsko mi leželo u nohou. Signor Neri vstal. Nejsem si jistý, co jsem vlastně očekával, možná letmý potlesk, blahopřejné potřesení rukou, snad i malou prohlídku jeho oblíbených rakví; on však místo toho udělal to nejhorší, co mohl: odpověděl.

V dlouhých větách.

Které nebraly konce.

Udělal se mi slabo. Stál jsem tam s pusou dokořán a snažil se z těch zvuků vířících okolo mě zachytit jediné známé slůvko. Neri byl však neúprosný. Mluvil stále dál. A mne zachvátila ještě větší hrůza, když mne napadlo, že mi možná *vůbec* nerozuměl a právě rozsáhle pojednává nikoli o starých domech, nýbrž o pojištění, o staré židli, o nějaké dojnici – nebo o rakvi.

V tom zoufalém okamžiku mi přišlo na pomoc slunce. Zalilo ulici a paprsek jeho světla, odražený od starého zrcadla opřeného o světce, ozářil fotografii starobylé toskánské usedlosti, připíchnutou na zdi vedle mě. Měla pěknou hospodářskou přístavbu a venkovní schodiště, napůl zarostlé ostružiním. „*In vendita?*“ vyrazil jsem ze sebe chraplavě. Na prodej?

Neri přerušil svůj nekonečný proslov, pohlédl na fotografii, pohlédl na mě – jako by odhadoval, zda jsem toho místa hoden – a poté s vážnou tváří odvětil: „*Forse.*“ Možná.

Byl jsem šokován. „Možná?“ Kdo kdy viděl takovéhle neprofesionální chování? V Americe takhle nemluvíme, zatračeně. Zavoláme agentovi, zadáme cenu, podepíšeme zápis dohody. Hotovo. Je to jednoznačné. Jasně jako facka. Jenže tady jsme byli v Toskánsku. Tady, jak jsem měl ještě téhož

dne shledat, věci nefungují podle nějakých pevných pravidel a předpisů, nýbrž podle neustále se měnících spodních proudů zvěstí a fám. Zjevně je v Toskánsku prvním příkázáním: „Nikdy nevyjádříš nic v písemné podobě – vždyť jak bys pak sakra mohl změnit názor?“ V bibli to pochopitelně napsané nemají – z důvodů více než zřejmých. Nejmarkantněji se to projevuje na cedulích Na prodej. Žádné tu totiž nejsou. Realitní makléř, který samozřejmě papírově neexistuje, se také nikdy nic nedozví přímo od prodávajícího – na jehož existenci rovněž nelze příliš spoléhat – nýbrž spíše prostřednictvím nějaké oběma stranám sotva známé třetí osoby, jíž nikdo ze zúčastněných nevěří ani dobrý den. Signor Neri mi během následující hodiny názorně předvedl, jak to funguje. Naznačil mi rukou, že někam jdeme, takže jsme vyšli z obchodu na ulici, přičemž on za sebou rychle zavřel dveře, aby snad cigareto-
vý kouř neunikl ven a neznečistil okolní prostředí.

Slunce pražilo, z dlažebních kostek stoupala pára a lidé se uvolněně pohybovali podzimní atmosférou. Dveře i okna byly nyní dokořán a ulici zaplavovala vůně pečeného masa a rozmarýnu. Toskánsko se chystalo na *pranzo*. Toto denní jídlo, sestávající minimálně ze čtyř chodů a co do množství připomínající naši průměrnou večeři na Den díkůvzdání, obvykle začíná v jednu hodinu a končí, když poslední z přítomných upadne do bezvědomí. Teď bylo ovšem sotva po jedenácté a omáčky, pobublávající na plotnách, byly sotva zpola uvařené a maso zpola upečené, a tak byly ulice plné lidí, kteří buď ve skupinkách po dvou, po třech či po čtyřech postávali a klábosili, nebo se procházeli – staří se starými, staří s mladými,

kdokoli s kýmkoli, kočky se psy – a bůh ví, o čem všem spolu debatovali.

Kouzlo faktu, že nerozumíte ani slovu z toho, co lidé okolo vás říkají, spočívá v tom, že – jste-li jako já optimisté – máte sklon si je idealizovat a myslet si o nich jen to nejlepší. Budete si tak myslet, že ta stará paní, která pod podloubím prodává vajíčka z dvoukoláku, příjemným hlasem vypravuje nějaký hluboký zážitek ze svého mládí, zatímco ve skutečnosti, jak později zjistíte, nadávala na slepičince, houževnatě se držící skořápek. A obdobně si možná budete myslet, že mladá matka šeptá svému *tesoro* ve sportovním kočárku moudrá a láskyplná slůvka, zatímco ve skutečnosti říká: „Zavři zobák, nebo ti jednu fláknu, ty nicotný omyle špatného načasování.“ S úsměvem.

Z tohotole pouličního ruchu jsme neočekávaně zahrnuli do uličky tak úzké, že jsem se mohl rukama dotýkat budov po obou stranách, a po několika schodech jsme vyšli nahoru do malé pizzerie s několika ubrusy pokrytými stolky a ohromnou starou cihlovou pecí. Ta vydechovala vlny horkého vzduchu – který by si nezadal se Saharou – na nás, ale větší zásah dostával vyzábělý *pizzaiolo* s prořídlymi vlasy, který běsnící pekelný oheň před sebou prohraboval. Na sobě měl zvláštní úbor, nepochybně považovaný za naprostý vrchol *pizzaio*-*lo* módy: kalhoty, žádné ponožky a kožené lakýrky. To bylo všechno. Přešli s Nerim rovnou k věci. Ať mu Neri řekl cokoli, *pizzaiolo* nevypadal, že by ho to uchvátilo, a cosi namítal nejprve jednou, potom druhou zpocenou rukou a nakonec rozpřáhl obě ruce směrem k plamenům a úpěnlivě zalkal: „*Porca Madonna. Che fo' con il fuoco? Dio cieco.*“